

Одеська національна наукова бібліотека
Відділ наукового комплектування фондів

Звіт про результати дослідження

***Моніторинг повноти надходжень місцевого обов'язкового примірника до фонду
Одеської національної наукової бібліотеки за 2010-2015 рр.***

Дослідження провела і узагальнила результати:
Василевська Е.І., зав. відділу наукового
комплектування фондів

Одеса 2016

ВСТУП

Відповідно до плану роботи відділу наукового комплектування фондів на 2016 рік, проведено локальне дослідження “Моніторинг повноти надходжень місцевого обов’язкового примірника документів до Одеської національної наукової бібліотеки за 2010-2015 рр.”.

Актуальність обраної теми. Прогалини в надходженні обов’язкового примірника місцевих видань – це проблема майже усіх бібліотек, які одержують обов’язковий примірник документів. В умовах швидкого зникнення книжкової продукції з ринку, малотиражності більшості наукових видань, закриття видавництва та низької виконавської дисципліни поліграфічних підприємств проблема своєчасного та повноцінного постачання обов’язкового примірника, у т. ч. місцевого, не втрачає актуальності.

Мета дослідження – виявлення прогалин в одержанні бібліотекою обов’язкового безоплатного (місцевого) примірника документів до ОННБ та розробка плану заходів щодо заповнення лакун у бібліотечних фондах.

Гіпотези дослідження:

- статистичні джерела свідчать про розвиток книговидавання у м. Одесі;
- обов’язковий примірник документів – одне з основних джерел комплектування краєзнавчих фондів ОННБ;
- видавці нерідко порушують чинне законодавство про своєчасне доставляння обов’язкового примірника документів до бібліотеки та Книжкової палати України.

Об’єкт дослідження – обов’язковий місцевий примірник документів.

Предмет дослідження – прогалини місцевого ОП у фонді бібліотеки.

Завдання дослідження:

У процесі роботи необхідно:

- вивчити стан книговидавничої справи у регіоні;
- проаналізувати динаміку та обсяги надходжень обов’язкового безоплатного (місцевого) примірника документів до ОННБ упродовж 2010-2015 років за назвами та галузевою ознакою;
- проаналізувати відповідність кількісного складу видань, що вийшли з друку та зареєстровані в бібліографічних покажчиках «Нові видання» Книжкової палати України реальним надходженням до бібліотеки;
- скласти перелік видань, що не надійшли до бібліотеки як обов’язковий примірник документів;
- виявити видавництва, що порушують законодавство щодо доставляння місцевого обов’язкового примірника документів.

Методи дослідження:

- аналітичний (збір та аналіз документів у пресі, статистичних збірниках, друкованих виданнях);
- статистичний (аналіз документів облікової та звітної бібліотечної документації за 5 останніх років);
- узагальнення даних та матеріалів, їх статистична обробка.

Етапи дослідження:

I етап з 15 серпня по 20 серпня 2016 року – розробка програми, методики та завдань дослідження.

II етап з 20 серпня по 15 жовтня 2016 року – збір та аналіз інформації у фахових періодичних виданнях.

III етап з 16 жовтня по 25 жовтня 2016 року – аналіз статистичної та бібліотечної документації.

IV етап з 26 жовтня 2016 р. по 1 грудня 2016 року – суцільне звіряння літописів книг з надходженнями до бібліотеки за 2010 – 2015 рр., узагальнення даних та матеріалів, їх статистична обробка.

V етап з 2 грудня 2016 року по 25 грудня 2016 року – підготовка матеріалів дослідження.

VI етап 2 півріччя 2017 року – підготовка публікації в одному з фахових періодичних видань за темою “Регіональна книжкова продукція – головний ресурс комплектування краєзнавчого фонду ОННБ”.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Одеса є важливим культурним, науковим, просвітницьким центром. Це стосується також і книговидавничої справи.

На сьогодні у м. Одесі діє понад 30 видавництв, друкарень та видавничо-поліграфічних підприємств.

Якщо проаналізувати розподіл книговидання за територіальною ознакою в Україні, то спостерігається значна активізація книговидавничої справи у Одеській області (Табл. 1). Статистика виданих книг і брошур серед регіонів підтверджує міцні позиції Одеси в ролі книговидавничого центру півдня України. За випуском книг і брошур Одещина займає 4-е місце в Україні. У 2010 році на частку Одеси припадало 762 назви видань, що становило 3,4% загальної кількості назв і 373,0 тис. прим. або 0,8% загального тиражу, в порівнянні з Миколаївською 0,7% назв та 0,1% тиражу і Херсонською областями 125 назв 0,6% та 41,1 тис. прим., або 0,1% тиражу відповідно.

Загальна кількість випущеної продукції видавництвами Одещини за 2015 рік склала 804 назви. Порівняно з 2014 роком кількість назв зросла на 118 друк. од. (17,2%).

Таблиця 1. Надходження обов'язкового примірника документів до Книжкової палати України (Одеська область)

2010		2011		2012		2013		2014		2015	
К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.	К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.	К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.	К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.	К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.	К-ть видань, друк. одиниць	Тираж, кількість прим.
762	373,0	828	339,7	726	240,7	719	487,2	686	234,4	804	261,2

Відповідно до Закону України “Про обов’язковий примірник документів” № 595-IV від 9.04.1999 р. та Постанови Кабінету Міністрів України “Про порядок доставляння обов’язкових примірників документів” № 608 від 10.05.2002 року, поліграфічні підприємства, видавництва, установи, що мають розмножувальну техніку, інші виробники доставляють до Одеської національної наукової бібліотеки обов’язкові безоплатні примірники всіх видань, що вийшли в Україні та на території Одеської області.

На бібліотеку покладені завдання:

- максимально повне збирання літератури, яка видається в регіоні;
- поповнення універсальної за галузевою структурою колекції краєзнавчої літератури;
- збирання з максимальною повнотою документів, що містять наукову інформацію: монографій, збірників, наукових праць, матеріалів конференцій, тез доповідей та повідомлень та ін.

ОННБ систематично проводить моніторинг повноти надходження обов'язкового примірника документів до бібліотеки, важливість якого полягає у необхідності отримати статистичні дані щодо виходу книг в регіоні, проаналізувати стан надходження місцевого обов'язкового примірника до бібліотеки, визначити прогалини у його доставлянні.

Одним із ефективних способів вивчення питання щодо повноти надходження місцевого обов'язкового примірника документів до ОННБ є аналіз статистичних даних документного потоку, що надходить Книжкової палати України.

В рамках дослідження здійснено суцільне звіряння бібліографічних показників книг та брошур «Нові видання України» та «Літопис книг» Книжкової палати України з надходженнями обов'язкового місцевого примірника до бібліотеки за 2010-2015 рр. Це дало можливість отримати статистичні дані про документи, включені до бібліографічних показників у кількісному складі, виявити кількість наявних у фонді бібліотеки книг та не отриманих примірників. За результатами перегляду підготовлено списки відсутніх видань, виявлено видавництва, що порушують чинне законодавство щодо своєчасного доставляння обов'язкового примірника документів.

В ході дослідження було встановлено, що одеські видавництва із запізненням надсилають обов'язковий примірник документів до Книжкової палати України.

Результати дослідження представлено в таблиці 2.

Таблиця 2. Вихід з друку видань в Одеській області та отримання Одеською національною науковою бібліотекою місцевого обов'язкового примірника документів (порівняльна таблиця)

Роки	За статистикою Книжкової палати України (назв)	Надійшло до бібліотеки (прим/назв)	
2010	762	621 прим. (534 назви)	70%
2011	828	852 прим. (673 назви)	81%
2012	726	944 прим. (737 назв)	101%
2013	719	1106 прим. (895 назв)	124%
2014	686	764 прим. (593 назви)	86%
2015	804	813 прим. (738 назв)	92%
Всього	4525	5100 прим.	

Аналіз надходжень до бібліотеки місцевого обов'язкового примірника свідчить, що у 2010, 2011, 2014 та 2015 роках до бібліотеки надійшло 70-92% документів від надходжень до Книжкової палати України.

У 2012 році бібліотека одержала 101% видань. В 2013 році на 24% більше, ніж надійшло до Книжкової палати України. Це свідчить про те, що видавці нерідко порушують чинне законодавство про обов'язковий примірник і навіть до Книжкової палати України надсилають ОП з великим запізненням.

Не претендуючи на вичерпність (оскільки у ході дослідження виявлені видавництва, які не вчасно надсилають свої видання до ОННБ), статистика поточних надходжень свідчить про щорічне їх збільшення як за кількістю так і за назвами (Табл. 2). Зокрема, у 2010 році бібліотекою отримано **534** назви, у 2011 р. – **673**, у 2012 р. – **737**, у 2013 – **895**, у 2014 р. – **593**, у 2015 р. – **738**.

Обов'язковий місцевий примірник документів є важливим джерелом поточного комплектування фонду ОННБ, у т.ч. краєзнавчого, і щорічно становить 2,5%-3,5% до надходжень. (Табл. № 3).

Таблиця 3. Джерела комплектування

	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2013 р.		2014 р.		2015 р.	
Джерела комплектування	К-сть прим.	% від надх одже нь	К-сть прим.	% від надх одже нь	К-сть прим.	% від надх одже нь	К-сть прим.	% від надх одже нь	К-сть прим.	% від надх одже нь	К-сть прим.	% від надх одже нь
Обов'язковий прим. документів	26078	70,5	29898	75	30302	70,2	31837	76,5	34058	79,0	31339	76,5
Обов'язковий місцевий примірник	922	2,5	1192	3,0	1229	2,8	1446	3,5	1342	3,0	1143	2,8
передплата	1526	4,1	1687	4,2	1793	4,2	111	0,3	-	-	126	0,3
Державні програми	120	0,3	18	0,1	413	1	161	0,3	14	0,0	225	0,6
Книжкові магазини	104	0,3	557	1,4	213	0,5	90	0,2	35	0,1	42	0,1
Міжнародний книгообмін	1457	4,0	2273	5,7	1894	4,4	1610	3,8	1607	3,7	1527	4,0
Обмінно-резервний фонд	493	1,3	1225	3,0	5035	11,6	5001	12	4061	9,4	3066	7,5
Дарунки	3411	9,2	2525	6,3	1360	3,1	587	1,4	1560	3,6	3206	7,8
Депозитарне зберігання	2635	7,1	417	1	938	2,2	789	2	498	1,1	216	0,2
Інші джерела	272	0,7	154	0,3					30	0,1	101	0,2
всього	37018	100	39946	100	43177	100	41632	100	43205	100	40991	100

Таблиця 4. Надходження обов'язкового (місцевого) примірника до ОННБ за 2010-2015 роки (за назвами та кількістю примірників)

Видання місцевих видавництв	Надійшло до фонду бібліотеки											
	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	прим.	назв	прим.	назв	прим.	назв	прим.	назв	прим.	назв	прим.	назв
Книги і брошури	621	534	852	673	944	737	1106	895	764	593	813	738
Інші види									196	195		
журнали	301	-	340	-	285	-	340	-	382	-	330	-
всього	922	534	1192	673	1229	737	1446	895	1342	788	1143	738

Таблиця 5. Тематичний склад надходжень обов'язкового місцевого примірника 2010 – 2015 рр.

Тематичні розділи	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	всього	% відношенн я до надходжен ь
	Прим.	Прим.	Прим.	Прим.	Прим.	Прим.		
Суспільно-політична	392	467	492	590	491	389	2821	39
Природничо-наукова,	123	170	182	253	244	253	1225	17

медицина								
Сільське господарство	19	26	65	42	33	47	232	3
Технічна література	170	131	117	140	178	125	861	12
Літературознавство. Мовознавство	54	46	33	41	78	48	300	4
Мистецтво. Спорт	58	120	93	108	73	84	536	7
Художня література	102	180	241	245	221	188	1177	16
Інша	4	52	6	27	24	9	122	2
Всього	922	1192	1229	1446	1342	1143	7274	100

Впродовж 2010-2015 рр. до бібліотеки надійшло **7274** місцевих обов'язкових примірників документів. Аналіз надходжень місцевого ОП за тематичними розділами свідчить, що в його загальному масиві домінують документи політичної та соціально-економічної тематики – 39%. Друге місце посідає література природничо-наукової тематики та медицини – 17%, художня література – 16%, технічна – 12%.

Найбільш повно доставляють свою продукцію видавництва: «Астропринт», «Фенікс», «Наука і техніка», «Пласке», «Видавничий дім «Одеса», «Політехперіодика», «ТЕС», «СМИЛ» (Ізмаїл, Одеська область) та ін.

ОННБ активно співпрацює з видавництвом «Астропринт» – одним з найпотужніших видавництв Одеси, виробничий потенціал якого щорічно зростає. Саме від цього видавництва бібліотека отримує підручники з права, економіки, історії України, маркетингу, менеджменту, краєзнавчі видання, що дозволяє задовольнити найвибагливіші запити користувачів з цих питань.

Бібліотека налагодила відносини з редакційно-видавничими центрами вищих навчальних закладів міста Одеси: Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Національного політехнічного університету, Одеського національного медичного університету, Одеського екологічного університету, Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського, Одеської державної академії будівництва та архітектури, Одеського державного аграрного університету, Одеського національного морського університету та ін.

Від цих центрів ОННБ у повному обсязі отримує обов'язкові примірники наукової літератури та навчальних видань.

Обласний обов'язковий примірник є одним з найважливіших джерел комплектування ОННБ, а якість його надходження залежить від неухильного виконання Законів України “Про внесення змін до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”, ”Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні”, “Про обов'язковий примірник документів” та Постанови Кабінету Міністрів України “Про порядок доставляння обов'язкових примірників документів України” від 10.05.2002 року, інших нормативно-правових документів, від особистих контактів працівників бібліотеки з видавцями, позитивної співпраці з видавничими організаціями, чіткого контролю за його надходженням.

ВИСНОВКИ

За попередніми підсумками можна зробити такі висновки:

- проведене дослідження дозволило здійснити аналіз повноти надходжень обов'язкового безоплатного (місцевого) примірника документів до ОННБ;
- виявити прогалини в одержанні ОП документів;
- визначити конкретні заходи щодо посилення контролю за надходженням обов'язкового безоплатного (місцевого) примірника документів, обсяги якого постійно збільшуються, що свідчить про тенденцію розвитку книговидання в регіоні;
- обов'язковий безоплатний (місцевий) примірник залишається ефективним джерелом комплектування актуальних галузевих видань та краєзнавчої літератури;
- ефективність та якість комплектування обов'язковим (місцевим) примірником документів залежить насамперед від дотримання видавництвами та поліграфічними підприємствами норм, визначених законодавчими та нормативно-правовими документами.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Про внесення змін до Закону України “Про бібліотеки і бібліотечну справу”: Закон України № 1561 - III від 16.03.2000р. // Законодавство – бібліотекам України. – К., 2001. – С. 4-16.

Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні: Закон України № 601 – IV від 6.03.2003 р. // Вісник Книжкової палати. – 2003. – № 4. – С. 12-13.

Про обов’язковий примірник документів: Закон України № 595 – XIV від 9.04.1999 р. // Бібліотечний вісник. – 1999. – № 4. – С. 5-8.

Про порядок доставляння обов’язкового примірника документів: Постанова Кабінету Міністрів України № 608 від 10.05.2002р. // Вісник Книжкової палати. 2002. – № 5. – С. 4-5.

Буряк С. Поточна статистика книжкової продукції в 2011 році // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 12. – С. 1-6.

Мураховський А. Поточна статистика книг і брошур у 2012 році // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 12. – С. 1-7.

Мураховський А. Випуск книг і брошур в Україні та окремих країнах СНД // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 12. – С. 1-11.

Буряк С. Поточна статистика випуску книг і брошур в Україні у 2014 році // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 12. – С. 3-9.

Буряк С. Поточна статистика випуску книг і брошур в Україні у 2015 році // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 12. – С. 3-9.

Буряк С. Аналітичний огляд книговидавничої діяльності за підсумками 2015 року // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 4. – С. 9-17.

**Перелік видавництв та поліграфічних підприємств Одеси та Одеської області,
які надсилають обов'язковий примірник документів до Одеської національної
наукової бібліотеки**

1. Астропринт (видавництво)
2. Атлант (типографія)
3. Бахва (видавництво)
4. Бровкін А.В. (СПД-ФО)
5. Букаєв В.В. (ФОП)
6. ВМВ (ТОВ)
7. Друк (видавництво)
8. Друк-Південь (видавництво)
9. Друкарський дім (видавництво)
- 10.Евен (видавництво)
- 11.Екологія (видавництво)
- 12.Елтон (ТОВ)
- 13.Жаботинський Є.М. (ФОП)
- 14.Імідж-Прес (видавництво)
- 15.Інвац
- 16.Інтерпринт
- 17.Кур'єр (ТОВ «Видавничий дім»)
- 18.Наука і техніка (видавництво)
- 19.Одеса (ПАТ «Видавничий дім»)
- 20.Одеський медуніверситет
- 21.Олтех
- 22.Оптимум
- 23.Пальміра
- 24.Петров О.С. (ФОП)
- 25.Пласке
- 26.Поліграф
- 27.Політехперіодика
- 28.СМИЛ (ТОВ РВА)(Ізмаїл, Одеська область)
- 29.Стандартъ
- 30.ТЕС (видавництво, типографія)
- 31.Фенікс (видавництво)
- 32.Юридична література (видавництво)
- 33.Черкасов М.П. (ФОП)